

УДК 618.11/15-002.2:618.177

А.В. Семеняк

ЗМІНИ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ РЕПРОДУКТИВНОЇ СИСТЕМИ У ЖІНОК ІЗ ХРОНІЧНИМИ ЗАПАЛЬНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ВНУТРІШНІХ ЖІНОЧИХ СТАТЕВИХ ОРГАНІВ

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

Резюме. Проведено клінічно-лабораторне обстеження 60 жінок із хронічними запальними захворюваннями внутрішніх жіночих статевих органів (ЗЗВЖСО) та 20 здорових жінок. У жінок із хронічними ЗЗВЖСО спостерігалось вірогідне зниження рівня концентрації естрадіолу в крові зі збереженням їх динаміки та підвищення фолікулостимулювального гормону (ФСГ) і лютеїнізуючого гормону (ЛГ) впродовж першої фази

менструального циклу, що є свідченням негативного впливу хронічного ЗЗВЖСО на функціональний стан репродуктивної системи.

Ключові слова: запальні захворювання, естрадіол, прогестерон, ФСГ, ЛГ, функціональний стан репродуктивної системи.

Вступ. Все більшого значення у формуванні хронічної урогенітальної інфекції набувають такі групи мікроорганізмів: умовно-патогенна мікрофлора (стрепто- і стафілококи, ешерихії, клебсієли), найпростіші (токсоплазми, трихомонади, плазмодії), кандиди, а також вірусні інфекції, – генітальний герпес та цитомегаловірус [3]. Порушення мікробної екології статевих шляхів сприяє розвитку серйозних ускладнень, які призводять до розладів функції репродуктивної системи: мимовільних викиднів, завмерлої вагітності, безплідності, виникнення вад розвитку плода, внутрішньоутробного інфікування, синдрому затримки розвитку плода, гіпоксії плода, передчасних пологів, передчасного відходження навколоплідних вод, хоріоамніту, гнійно-септичних захворювань, підвищується ризик перинатальної захворюваності та смертності [1, 2].

За наявності хронічних запальних захворювань репродуктивних органів відбуваються зміни з боку імунних реакцій системного і місцевого характеру, що в результаті призводить до розвитку вторинного імунодефіцитного стану. Слід відмітити, що весь процес імуногенезу складається з двох етапів. Перший із них – строго специфічний, пов'язаний із розпізнанням антигену лімфоцитами. Взаємодія Т- і В-клітин із антигеном є автономним процесом. Неспецифічний етап характеризується функціональним дозріванням Т- і В-клітинних клонів і схильний до дії екзогенного впливу, в тому числі регулювального впливу нейрогормональної системи. Регуляція нейрогормональної системи здійснюється через гормони, зокрема статеві (естрогени, прогестерон), нейромедіатори та інші гуморальні фактори. Це свідчить про тісну взаємодію імунної та ендокринної систем [5].

Останнім часом доведена імуномодулююча роль естрадіолу, яка проявляється збільшенням кількості макрофагів, гранулоцитів, Т-клітин. Крім того, естрогени збільшують кількість інтраепітеліальних лімфоцитів у ендометрії. Естрадіол стимулює антигенспецифічну імунну відповідь, можливо шляхом пригнічення CD8⁺ лімфоцитів і, відповідно, активації CD4⁺ лімфоцитів, що в

результаті регулює В-клітинну функцію. В умовах дефіциту естрогенів значно знижується співвідношення CD4⁺/CD8⁺, підвищується рівень CD8⁺, CD3⁺ і CD5⁺ [5].

Відмічений вплив статевих гормонів на стан місцевого імунітету слизових оболонок репродуктивного тракту. Естрогени сприяють підвищенню IgM, секретії муцинів, компонентів системи комплементу [4]. Прогестерон регулює інші імунні функції. До ефекту прогестерону чутливі макрофаги, які відіграють важливу роль у місцевому імунітеті слизових оболонок. За рахунок прямої дії прогестерон збільшує популяцію природних кілерів у репродуктивному тракті [5].

Мета дослідження. Визначити вплив хронічних запальних захворювань внутрішніх жіночих статевих органів на функціональний стан репродуктивної системи.

Матеріал і методи. Нами проведено клінічно-лабораторне обстеження 80 жінок, яких розподілили на 2 групи: I група (основна) – 60 жінок із ЗЗВЖСО, II група (контрольна) – 20 здорових жінок. Вік жінок коливався від 22 до 39 років (у середньому 30,05 ± 0,45 року). Використовувалися такі методи обстеження жінок – мікробіологічний, імунофлуоресцентний, імуноферментний та статистичний.

Матеріалом для дослідження були виділення із статевих органів, взяті із заднього склепіння піхви та цервікального каналу, зскрібок циліндричного епітелію з цервікального каналу, а також сироватка крові.

Результати дослідження та їх обговорення. Функціональний стан репродуктивної системи в 60 жінок із хронічними ЗЗВЖСО, які склали основну групу, та в 20 практично здорових жінок контрольної групи оцінювали за даними концентрації в периферичній крові гонадотропних гормонів (ФСГ і ЛГ), пролактину і основних гормонів яєчника (естрадіолу, прогестерону, тестостерону), яку визначали на 2-й та 7-й (±2) день (фолікулінова фаза).

Для оцінки та аналізу репродуктивної функції (рівня концентрації гонадотропних і статевих

Таблиця 1

Концентрація гормонів у крові здорових жінок контрольної групи (M±m)

Дні менструального циклу	Концентрація естрадіолу (нмоль/л)	Концентрація ФСГ (МО/л)	Концентрація ЛГ (МО/л)	Концентрація прогестерону (нмоль/л)
2-й день	0,397±0,032	6,67±0,57	8,96±0,64	3,26±0,27
7-й день	0,353±0,030	7,91±0,63	7,15±0,95	3,11±0,03

Таблиця 2

Концентрація гормонів у крові жінок із хронічними запальними захворюваннями жіночих статевих органів (M±m)

Дні менструального циклу	Концентрація естрадіолу (нмоль/л)	Концентрація ФСГ (МО/л)	Концентрація ЛГ (МО/л)	Концентрація прогестерону (нмоль/л)
2-й день	0,14±0,03*	9,38±0,68*	7,26±0,62	3,70±0,24
7-й день	0,24±0,06	10,86±0,60*	5,80±0,37*	3,09±0,12

Примітка. * p<0,05

гормонів) у пацієнток із хронічними ЗЗВЖСО отримані результати порівнювали з результатами аналогічних показників у контрольній групі практично здорових жінок, клінічно-анамнестичні характеристики яких практично не відрізнялися від таких у пацієнток основної групи.

Визначення концентрації гонадотропнів (ЛГ і ФСГ), естрадіолу і прогестерону впродовж фолікулінової фази менструального циклу вказувало на збереження їх динаміки. Разом з тим, при порівнянні з групою здорових жінок і при зіставленні з показниками фізіологічної норми, спостерігався ряд суттєвих кількісних відхилень, особливо рівня естрадіолу та ФСГ. Також відмічено відхилення у співвідношенні ЛГ до ФСГ.

Відхилення концентрації естрадіолу від норми, із загальною тенденцією до зниження, спостерігалось впродовж всієї першої фази менструального циклу. При визначенні базового рівня відмічено вірогідне зниження кількості естрадіолу у 66,7 % (40 випадків). На 7-й день відхилення від норми проявлялися зниженням рівня естрадіолу в 53,3 % (32 випадки). У групі порівняння знижений рівень естрадіолу спостерігався у 20 % (2 випадки). При порівнянні рівня концентрації естрадіолу в жінок із хронічними ЗЗВЖСО із рівнем концентрації естрадіолу в практично здорових жінок можна відмітити вірогідну різницю (p<0,05) на 2-й день менструального циклу. На 7-й день теж спостерігалось зниження рівня концентрації естрадіолу в основній групі, але, при порівнянні з контрольною групою, не виявлено вірогідної різниці (p>0,05). Порівнюючи рівень концентрації естрадіолу в основній групі протягом першої фази менструального циклу можна відмітити наявність динамічних змін у концентрації естрадіолу із 2-го дня менструального циклу до 7-го дня.

При визначенні в крові концентрації ФСГ у жінок із хронічними ЗЗВЖСО відмічено зміни рівня концентрації порівняно з контрольною гру-

пою. Аналізуючи отримані результати щодо рівня ФСГ, можна відмітити ряд особливостей. Порушення кількісного рівня ФСГ у крові жінок із хронічними запальними захворюваннями жіночих статевих органів спостерігалось на 2-й день менструального циклу в 70 % (42 випадки), на 7-й – у 61,6 % (37 випадків). Зниження концентрації ФСГ на 2-й день було в 5 % (3 випадки), на 7-й день – у 3,3 % (2 випадки). У контрольній групі на 2-й день менструального циклу підвищення рівня ФСГ було в 5 % (1 випадку). Отже, у жінок із хронічними запальними захворюваннями внутрішніх жіночих статевих органів виявлено вірогідне збільшення концентрації ФСГ як на 2-й день менструального циклу (p<0,01), так і на 7-й день (p<0,01).

Концентрацію ЛГ визначали одночасно з ФСГ. При аналізі отриманих результатів рівня концентрації ЛГ у крові жінок із хронічними ЗЗВЖСО можна відмітити відхилення від фізіологічної норми та показників контрольної групи на 2-й день у 36,6 % (22 випадки), на 7-й день у 73,3 % (44 випадки). У жінок контрольної групи порушення в синтезі ЛГ спостерігалось на 2-й день у 15 % (3 жінки) і проявлялося в одному випадку зниженням рівня концентрації ЛГ, а у двох – підвищенням. На 7-й день відхилення від норми були в 20 % (4 жінки), що проявлялося тільки зниженням концентрації ЛГ. Нами встановлено, що за хронічними ЗЗВЖСО невірогідно знижується рівень ЛГ на 2-й день менструального циклу (p>0,05) та вірогідно знижується на 7-й день менструального циклу (p<0,01). При визначенні співвідношення ФСГ і ЛГ виявлено переважання ФСГ над ЛГ. На 2-й день менструального циклу співвідношення становило 1:1,29, на 7-й день менструального циклу – 1:1,87.

При порівнянні результатів дослідження рівня концентрації прогестерону в крові жінок основної та контрольної груп не виявлено вірогідної різниці протягом першої фази менструального циклу (p>0,05).

Порівнюючи результати визначення рівня тестостерону в крові жінок обох груп, вірогідної різниці також не виявлено. Підвищений рівень тестостерону при порівнянні з нормальними показниками та показниками контрольної групи в основній групі був 5,0 % (3 випадки) та в контрольній у 5 % (1 випадок). Вірогідної різниці не виявлено ($p > 0,05$).

Висновки

1. У жінок із хронічними запальними захворюваннями жіночих статевих органів спостерігається вірогідне зниження рівня концентрації естрадіолу в крові зі збереженням їх динаміки впродовж першої фази менструального циклу.

2. За наявності хронічного запального захворювання внутрішніх жіночих статевих органів спостерігається достовірне підвищення в крові концентрації ФСГ на 2-й та 7-й день менструального циклу та достовірне підвищення в крові концентрації ЛГ на 7-й день менструального циклу.

3. У жінок із хронічними запальними захворюваннями внутрішніх жіночих статевих органів рівень концентрації прогестерону та тестостерону в крові впродовж першої фази менструального циклу достовірно не відрізняється.

Перспективи подальших досліджень. У подальшому планується проведення аналогічних досліджень у другу фазу менструального циклу.

Література

1. Буданов П.В. Нарушения микроциркуляции влагалища / П.В. Буданов, О.Р. Баев, В.М. Пашков // *Вопр. гинекол. акуш. и перинатол.* – 2005. – № 4 (2). – С. 78-88.
2. Колесник В.Л. Комплексний метод лікування хронічного сальпінгоофориту / В.Л. Колесник, В.Я. Голота // *Педіатрія, акушерство та гінекол.* – 2005. – № 3. – С. 106-107.
3. Колесник В.Л. Шляхи оптимізації реабілітації жінок репродуктивного віку, хворих на хронічний сальпінгоофорит / В.Л. Колесник, Л.Д. Москаленко // *Актуал. питання мед. та біол.* – 2005. – № 1-2. – С. 15-17.
4. Колесник В.Л. Реабілітація репродуктивної функції жінок, що страждають на хронічний сальпінгоофорит: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мед. наук.: 14.01.01 / В.Л. Колесник. – К., 2006. – 20с.
5. Мальцева Л.И. Значение рецидивирующего бактериального вагиноза в изменении состояния рецепторов стероидных гормонов в эндометрии женщин репродуктивного возраста / Л.И. Мальцева, Ф.Ф. Миннуллина: сб. тезисов Российского конгресса [«Генитальные инфекции и патология шейки матки»]. – М., 2004. – С. 58-59.

ИЗМЕНЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ РЕПРОДУКТИВНОЙ СИСТЕМЫ У ЖЕНЩИН С ХРОНИЧЕСКИМИ ВОСПАЛИТЕЛЬНЫМИ ЗАБОЛЕВАНИЯМИ ВНУТРЕННИХ ЖЕНСКИХ ПОЛОВЫХ ОРГАНОВ

А.В. Семеняк

Резюме. Произведено клинично-лабораторное обследование 60 женщин с хроническими воспалительными заболеваниями внутренних женских половых органов (ХВЗВЖПО) и 20 здоровых женщин. У женщин с ХВЗВЖПО отмечено достоверное снижение уровня концентрации эстрадиола в крови при сбережении их динамики и повышения фолликулостимулирующего и лютеинизирующего гормонов во время первой фазы менструального цикла, что является свидетельством негативного влияния ХВЗВЖПО на функциональное состояние репродуктивной системы.

Ключевые слова: воспалительные заболевания, эстрадиол, прогестерон, ФСГ, ЛГ, функциональное состояние репродуктивной системы.

CHANGES IN THE FUNCTIONAL STATE OF THE REPRODUCTIVE SYSTEM IN WOMEN WITH CHRONIC INFLAMMATORY DISEASES OF THE INTERNAL FEMALE GENITAL ORGANS

A.V. Semeniak

Abstract. A clinicolaboratory examination of 60 women with chronic inflammatory diseases of the fetal internal genital organs (IDFIIGO) and 20 healthy women has been carried out. A reliable decrease of the level of the blood estradiol concentration was observed with the preservation of their dynamics and an increase of the follicle-stimulating hormone (FSH) and the luteinizing hormone (LH) during the first phase of the menstrual cycle that is the evidence of a negative effect of chronic IDFIIGO on the functional state of the reproductive system.

Key words: inflammatory diseases, estradiol, progesterone, FSH, LH, functional state of reproductive system.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Рецензент – проф. О.М. Юзько

Buk. Med. Herald. – 2012. – Vol. 16, № 2 (62). – P. 111-113

Надійшла до редакції 08.02.2012 року